

ОХОРОНА ГІДРОБІОРЕСУРСІВ

(вибіркова)

Ступінь вищої освіти – Другий (магістерський) рівень

Освітньо-наукова програма: «Охорона, відтворення та раціональне використання гідробіоресурсів»

Спеціальність: Н5 «Водні біоресурси та аквакультура»

Курс навчання: 2 рік навчання 3 семестр,

Кількість кредитів: 3 кредити ЄКТС

Мова викладання: українська

Дні, час, місце: вул. Львівська, буд. 15, НЛК №2, за розкладом

Консультації: вул. Львівська, буд. 15, НЛК №2, к. 707,
щотижнево за розкладом

СИЛАБУС

Викладач:	Кандидат біологічних наук, доцент кафедри водних біоресурсів та аквакультури <i>Бургаз Олексій Анатолійович</i>
Кафедра:	кафедра водних біоресурсів та аквакультури
Контактна інформація:	alexburgaz84@gmail.com

КОМУНІКАЦІЯ

Комунікація зі здобувачами буде здійснюватися через вказаний e-mail та очні зустрічі на консультаціях.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Метою дисципліни є: формування у здобувачів освіти системи теоретичних знань і практичних навичок щодо організації, правового забезпечення та реалізації заходів із збереження, відтворення й раціонального використання водних біоресурсів, а також розвитку професійних компетентностей у сфері екологічної політики, державного управління та біоресурсного менеджменту в умовах сталого розвитку рибного господарства України.

Завданням дисципліни є: Ознайомлення з організаційно-правовими засадами охорони, використання та відтворення гідробіоресурсів. Формування знань про систему державного управління у сфері екологічної безпеки та рибного господарства. Вивчення національного та міжнародного законодавства щодо охорони тваринного світу й водних біоресурсів. Опанування методів екологічного контролю, моніторингу та оцінювання стану гідробіоценозів. Розвиток умінь аналізувати причини деградації водних екосистем і розробляти пропозиції з відновлення ресурсного потенціалу. Засвоєння правових механізмів регулювання промислу, спеціального використання та відтворення водних біоресурсів. Формування екологічної свідомості, аналітичного мислення та готовності до практичної діяльності у сфері охорони й управління біоресурсами.

Переквізити: вивчення дисципліни ґрунтується на знаннях, отриманих під час опанування таких навчальних курсів: іхтіологія; гідробіологія; гідрохімія; природоохоронне та екологічне право

Постреквізити: набуті знання та практичні навички використовуються під час виробничої практики та виконання кваліфікаційної роботи, отримані результати навчання створюють підґрунтя для практичної діяльності у сфері охорони, раціонального використання та відтворення водних біоресурсів, а також для наукових досліджень і розробки природоохоронних програм у галузі аквакультури.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

знати:

- принципи та систему державного управління у галузі охорони навколишнього природного середовища й використання гідробіоресурсів;
- основні функції органів влади, їх повноваження у сфері рибного господарства й екологічного контролю;
- законодавчі та нормативно-правові акти, що регулюють охорону, використання та відтворення водних біоресурсів (Водний кодекс України, Закон «Про тваринний світ», «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів», директиви ЄС, конвенції FAO, CITES, CBD);
- методи державного контролю, ліцензування, квотування та екологічного моніторингу;
- вимоги до охорони рибних запасів і регулювання рибальства у внутрішніх і морських водах;
- принципи правової охорони тваринного світу, адміністративну та кримінальну відповідальність за порушення природоохоронного законодавства;
- порядок надання дозволів на спеціальне використання гідробіоресурсів, вимоги до звітності та контролю користувачів;
- сучасні міжнародні підходи до екосистемного управління рибними ресурсами;
- основи екологічного нормування, біобезпеки та сталого використання водних біоресурсів;
- засади еколого-економічної оцінки збитків, завданих довкіллю внаслідок порушень у сфері рибальства.

вміти:

- орієнтуватися у чинному законодавстві України та міжнародних угодах з охорони водних біоресурсів;
- здійснювати аналіз екологічного стану водних об'єктів і біологічних ресурсів;
- визначати правові механізми охорони рибних запасів і контролю за рибальством;
- оцінювати ефективність заходів із відтворення, зариблення та акліматизації гідробіонтів;
- готувати аналітичні довідки, екологічні експертизи, проекти положень і рекомендації щодо охорони біоресурсів;
- застосовувати методи кількісного і якісного обліку гідробіоресурсів для контролю вилову;

- користуватися нормативно-правовими базами даних, екологічними картами, геоінформаційними та дистанційними технологіями моніторингу;
- проводити просвітницьку та консультативну роботу серед користувачів водних ресурсів;
- формувати науково обґрунтовані пропозиції щодо вдосконалення державної політики в галузі охорони й управління біоресурсами;
- забезпечувати дотримання вимог екологічного законодавства під час господарської діяльності у рибогосподарських підприємствах.

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Курс буде викладений у формі: лекцій та практичних занять, організації самостійної роботи здобувачів. Загальна кількість 90 годн/ 3 кредити ЄКТС

Зміст навчальної дисципліни

Тема	Зміст	Форми робіт
Змістовий модуль 1. Державне управління та правові засади охорони водних біоресурсів		
Тема № 1 «Державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища»	Розглядаються принципи, структура та функції державного управління у сфері екологічної безпеки. Аналізується система центральних і територіальних органів виконавчої влади, що здійснюють контроль і регулювання у галузі охорони довкілля. Висвітлюється роль Міністерства охорони довкілля, Держрибагентства, Держекоінспекції, органів місцевого самоврядування у забезпеченні раціонального використання гідробіоресурсів.	Опрацювання лекційного та додаткового, довідкового матеріалу;
Тема № 2 «Рибне господарство України та його структура»	Висвітлюється сучасний стан рибного господарства України, його організаційна, функціональна та територіальна структура. Розглядаються основні напрями діяльності: промислове рибальство, аквакультура, відтворення, рибопереробка, наукове забезпечення. Оцінюється взаємодія державних, приватних та громадських суб'єктів у сфері управління рибними ресурсами.	Опрацювання лекційного та додаткового, довідкового матеріалу;
ПР № 1 «Перевірка науково-дослідного та контрольного ловів»	Закріпити знання про порядок проведення науково-дослідного й контрольного вилову риби; навчитися оцінювати дотримання вимог чинного законодавства під час проведення ловів, аналізувати мету, масштаби та методи досліджень, а також визначати відповідність фактичного вилову встановленим лімітам і квотам.	Пояснення, дискусії; виконання практичних робіт, захист практичних робіт
Тема № 3 «Основні функції державного	Вивчаються ключові функції управління: нормотворча, контрольна, наглядова, дозвільна, облікова, науково-прогнозна.	Опрацювання лекційного та

Тема	Зміст	Форми робіт
управління в галузі охорони навколишнього природного середовища» ПР № 2 «Складання обов'язкового припису»	Розглядаються інструменти реалізації державної політики: екологічний моніторинг, оцінка впливу на довкілля (ОВД), стратегічна екологічна оцінка (СЕО), ліцензування і квотування. Аналізується взаємозв'язок між екологічним управлінням і раціональним використанням водних біоресурсів. Опанувати методику складання обов'язкового припису за результатами перевірки суб'єктів господарювання у сфері рибного господарства; засвоїти порядок фіксації виявлених порушень, формулювання вимог щодо їх усунення та правові аспекти застосування адміністративного впливу згідно з природоохоронним законодавством.	додаткового, довідкового матеріалу; Пояснення, дискусії; виконання практичних робіт, захист практичних робіт
Тема № 4 «Охорона рибних запасів і регулювання рибальства» ПР № 3 «Проведення робіт з відтворення водних біоресурсів»	Розкриваються основні принципи охорони промислових популяцій риб у природних водоймах. Розглядаються методи обмеження вилову (ліміти, квоти, заборонені зони, сезони тиші), заходи боротьби з браконьєрством, контроль за дотриманням правил рибальства. Аналізується система моніторингу стану запасів і рибогосподарських прогнозів. Сформувати практичні навички планування, організації та проведення заходів із штучного відтворення водних біоресурсів; навчитися визначати місця, терміни та обсяги зариблення, здійснювати контроль за якістю посадкового матеріалу й оформленням відповідної документації (акти зариблення, паспорти партій).	Опрацювання лекційного та додаткового, довідкового матеріалу; Пояснення, дискусії; виконання практичних робіт, захист практичних робіт
Змістовий модуль 2. Правові механізми, регулювання та спеціальне використання гідробіоресурсів		
Тема № 5 «Законодавче забезпечення розвитку водного господарства України» ПР № 4 «Організація рибоводно-меліоративних робіт»	Вивчаються основні нормативно-правові акти: Водний кодекс України, Закон «Про тваринний світ», «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів». Аналізується взаємозв'язок законодавства у сфері охорони природи з міжнародними угодами (Конвенція ООН з морського права, Угода FAO, директиви ЄС). Навчитися планувати та проводити рибоводно-меліоративні заходи з метою поліпшення гідроекологічного стану водойм, підвищення їх біопродуктивності та оптимізації умов існування гідробіонтів;	Опрацювання лекційного та додаткового, довідкового матеріалу; Пояснення, дискусії; виконання практичних робіт, захист практичних робіт

Тема	Зміст	Форми робіт
	сформувати вміння оцінювати ефективність здійснених робіт і розробляти рекомендації щодо їх удосконалення.	
Тема № 6 «Управління, правова охорона і використання тваринного світу»	Розглядається правовий статус об'єктів тваринного світу, форми власності, права користування, охорона червонокнижних і рідкісних видів. Аналізується державна політика у сфері біорізноманіття, міжнародні зобов'язання України за CITES, Bern Convention, CBD. Визначаються органи управління і контролю у сфері охорони тваринного світу. Опанувати порядок перевірки законності походження, транспортування та реалізації риби й водних біоресурсів; навчитися аналізувати товарно-транспортну документацію, ліцензії, сертифікати походження, виявляти порушення правил рибальства, обігу і продажу продукції водного походження.	Опрацювання лекційного та додаткового, довідкового матеріалу; Пояснення, дискусії; виконання практичних робіт, захист практичних робіт
Тема № 7 «Методи правової охорони рибних ресурсів»	Описуються адміністративно-правові, економічні та організаційні методи охорони рибних ресурсів. Розглядаються ліцензування, квотування, відповідальність за порушення правил рибальства, судова практика у справах про шкоду гідробіоресурсам. Висвітлюється роль екологічного аудиту, сертифікації та систем екологічного менеджменту (ISO 14000, MSC).	Опрацювання лекційного та додаткового, довідкового матеріалу;
Тема № 8 «Особливості спеціального використання гідробіоресурсів»	Розкриваються умови надання дозволів на спеціальне використання водних біоресурсів у межах національних, прибережних і міжнародних акваторій. Вивчаються вимоги до звітності користувачів, регулювання промислу в спеціальних водокористуваннях, аквакультурних господарствах, природоохоронних зонах. Аналізуються механізми погодження, контролю й відповідальності у сфері спеціального рибальства.	Опрацювання лекційного та додаткового, довідкового матеріалу;
ПР № 6 «Перевірка рибозахисних споруд»	Засвоїти принципи організації роботи рибозахисних споруд на водозабірних об'єктах; навчитися проводити огляд, оцінювати технічний стан і ефективність функціонування споруд; виявляти типові порушення експлуатації та формулювати пропозиції щодо їх усунення для забезпечення збереження популяцій риб і молоді.	Пояснення, дискусії; виконання практичних робіт, захист практичних робіт

Література

Основна

1. Пентилюк Р.С. Охорона гідробіоресурсів. Конспект лекцій. – Одеса, 2018. 60 с.
2. Бургаз М.І, Лічна А.І. Охорона гідробіоресурсів. Методичні вказівки для практичних робіт по вивченню дисципліни для студентів денної форми навчання, напрямку «Водні біоресурси і аквакультура». / - Одеса, ОДЕКУ, 2020. – 38 с.
3. Пентилюк Р.С. Охорона гідробіоресурсів. Методичні вказівки для самостійної роботи по вивченню дисципліни для студентів 2-го курсу денної форми навчання, напрямку «Водні біоресурси і аквакультура». / - Одеса, ОДЕКУ, 2018. – 30 с.
4. Шекк П.В., Бургаз М.І. Навчальний посібник (міждисциплінарний) «Аквакультура прісноводних і морських риб, молюсків і безхребетних (відтворення та вирощування, світовий досвід) Частина І», ОДЕКУ, Одеса, 2022, 147 стр.
5. Шекк П.В., Бургаз М.І. Навчальний посібник (міждисциплінарний) «Аквакультура прісноводних і морських риб, молюсків і безхребетних (відтворення та вирощування, світовий досвід) Частина ІІ», ОДЕКУ, Одеса, 2023, 150 стр.

Додаткова

1. Закон України «Про охорону навколишнього природного середовища». – 1991.
2. Закон України «Про тваринний світ». – 1993.
3. Закон України «Про виключну (морську) економічну зону України». - 1995.
4. Кодекс України про адміністративні правопорушення. – 2001.
5. Лобанов І.А. Основи рибоохорони; Практикум /І.А. Лобанов, Ю.В.Пилипенко, П.Г.Шевченко, О.Е. Довбиш, Д.І.Лобанов. Херсон: Грінь Д.С., 2011. 356 с.
6. Основи рибоохорони та рибогосподарське законодавство: Монографія / І.Ю.Бузевич, Д.С. Христенко, Г.О. Котовська. К.: Фітосоціоцентр, 2012. 176с.
7. Сербов М.Г. Навчальний посібник «Нормативно-правове та законодавче забезпечення в Україні спортивного і любительського рибальства та створення культурних рибних господарств» для студентів денної форми навчання, напрям підготовки 090201 «Водні біоресурси та аквакультура», освітньо-кваліфікаційний рівень підготовки «спеціаліст»/ Сербов М.Г. Одеса, ОДЕКУ, 2013. 345 с
8. Глєбова Ю.А. Основи рибоохорони. Методичні вказівки Київ. 2017 252 с.

15 Електронні інформаційні ресурси

1. Репозитарій ОНУ імені І.І.Мечникова <https://dspace.onu.edu.ua/home>
2. Репозитарій факультету ФГМіЕ <http://eprints.library.odeku.edu.ua>
3. Бібліотека ОНУ імені І.І.Мечникова <http://lib.onu.edu.ua/>
4. Сайт водних біоресурсів та аквакультури <https://vodni-bioresursy->

kafedra.org/

5. Державне агентство України з розвитку меліорації, рибного господарства та продовольчих програм
https://darg.gov.ua/_dijalnistj_0_214_menu_0_1.html
6. ФАО 2025 <https://www.fao.org/>

ОЦІНЮВАННЯ

Форма підсумкового контролю – залік.

Проведення контролю результатів навчання здобувачів відбувається відповідно до Положення про організацію і проведення контролю результатів навчання здобувачів вищої освіти в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова (2022 р.)

https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozhennya/poloz-org-kontrol_2022.pdf

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо відвідування: Відвідування занять є обов'язковим. В окремих випадках навчання може відбуватись он-лайн з використанням дистанційних технологій. Відпрацювання пропущених занять має бути регулярним за домовленістю з викладачем у години консультацій. Порядок та умови навчання регламентуються до Положення про організацію освітнього процесу в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова (2024 р.) https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozhennya/Pro_organizacii_u_osvit_procesu_2024.pdf)

Політика щодо дедлайнів та перескладання: слід дотримуватися запропонованих у розкладі термінів складання сесії; перескладання відбувається відповідно до Положення про організацію освітнього процесу в Одеському національному університеті імені І. І. Мечникова (2024 р.) https://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/polozhennya/Pro_organizacii_u_osvit_procesu_2024.pdf)

Політика академічної доброчесності: регламентується «Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І. Мечникова» (polozhennya-antiplagiat-2021.pdf (onu.edu.ua))

Використання комп'ютерів/ телефонів на занятті: під час занять не дозволяється користуватися мобільними телефонами, які попередньо мають бути переведені у беззвучний режим. Електронні пристрої використовуються лише за умов наявності відповідної вимоги в навчальному завданні.

Комунікація: Всі робочі оголошення або надсилаються через старосту академгрупи на електронну пошту, або через чат академгрупи у Viber. Студенти мають регулярно перевіряти повідомлення і вчасно на них реагувати.